

sequi, quod s. doctor gloriam per se spectatam, voluntate antecedente praevisionem meritorum praedestinata esse putaverit, negamus, et Petavius ipse tandem negare videtur, cum concedit minus consentire cum Augustino, « qui decerni a Deo gloriam absolute hoc est cum nulla meritorum serie connexam et contextam arbitrantur » l. c.

THESS LXIV.

De sententia s. Thomae circa praedestinationem gloriae per se et seorsum spectatam.

« Quamvis praedestinatio, quatenus complete spectata est *ratio transmissionis in finem vitae aeternae*, iuxta s. Thomam imo iuxta doctrinam catholicam nulla possit supponere merita antecedentia; ex ipsa tamen s. Thomae doctrina datur, praedestinationem ad gloriam per se et seorsum spectatam esse ex voluntate Dei consequente, quae supponat merita supernatura ratione tamquam rationem praedestinationis ad gloriam vitae aeternae. »

Haec nostra thesis sicut et praecedens per se hermeneutica est; plurimum tamen conferet non solum ad historiam theologiae, sed etiam ad ipsam doctrinam dogmaticam collustrandam. Quamvis in hoc quem indicavimus, sensu s. Thomae defendendo auctores habeamus gravissimos, inter quos nomino Gregorium de Valentia in l. q. 23. punto 4. §. 5; Gamachaeum veteris Sorbonae insignem theologum in h. l. S. Th. c. 7; Petrum de Comitibus Augustinensem de Praedest. et Reprob. disp. 3. a. 8; modum tamen ac normam interpretationis nostrae non aliunde quam ex scriptis ipsius Angelici doctoris adsciscemus. Eandem fere ac in eruendo vero sensu Augustini sequentes methodum, proponemus etiam hic primum claram auctoris doctrinam, cui nostra interpretatio obscuriorum locorum innititur; deinde singillatim examinabimus illas sententias, ex quibus doctrina contraria consequi videri posset.

I. Doctrina clarissima et nulli ambiguitati obnoxia in scriptis s. doctoris haec est.

1º S. Thomas praedestinationem simpliciter dictam num-

quam intellexit praedestinationem gloriae per se spectatam, sed constanter praedestinationem omnium effectuum in complexu a prima gratia usque ad salutem completam; ut ipse met diserte declarat. Ita complete sumptam praedestinationem considerat in tota quaestione 23. P. I, ut patet imprimis ex ipsa definitione: « ratio (in mente divina) transmissionis creaturae rationalis in finem vitae aeternae nominatur praedestinatio » (a. 1. cf. a. 2.). Idem clarissime exprimit verbis disertis: « praedestinatio importat respectum ad gratiam ut causa ad effectum » (a. 2. ad 4.); « praedestinatio includit voluntatem conferendi gratiam et gloriam » (a. 4.); « sub ordine praedestinationis cadit, quidquid hominem promovet ad salutem » (a. 8. cf. a. 3. ad 2, et totum a. 5). Eodem modo de praedestinatione complete spectata agit de Verit. q. 6; contr. Gent. l. III. c. 163; l. dist. 40. et 41. Hoc sensu accepta praedestinatione, negat utique et negant omnes catholici esse aliquam eius causam meritoriam ex parte nostra, propter rationem saepe iam a nobis declaratam, quia huiusmodi causa deberet esse meritum extra seriem donorum praedestinatorum, adeoque meritum naturale et non supernaturale ex gratia, quod sapiunt Pelagiani et eorum reliquiae Massilienses.

2º Quoties vero Angelicus considerat praedestinationem ad gloriam per se et in comparatione cum praedestinatione ad gratiam, toties affirmit, praedestinari gloriam utpote mercedem et coronam consequenter ad merita praevisa; hancque doctrinam non modo proponit, sed etiam argumentis probat in commentario in Rom. VIII. verbis, quae descripsimus th. LVII. n. 4. Locum huic parallelum habet in Eph. I. lect. I. (p. 92. ed. de Rubeis). « Sciendum est, quod effectus sunt ratio voluntatis divinae ex parte voliti (intellige iuxta dicta p. 608. 609.); ita scilicet, quod effectus prior sit ratio ulterioris; sed tamen cum venitur ad primum effectum, non potest ultra assignari aliqua ratio illius effectus, nisi voluntas divina... Ergo secundum hunc modum nec praedestinationis potest ex parte creaturae ratio aliqua assignari, sed solum ex parte Dei. Nam effectus praedestinationis sunt duo scilicet *gratia et gloria*. Effec-

ctuum autem, qui ad gloriam ordinantur, potest quidem ex parte voliti assignari ratio, scilicet gratia; puta Petrum coronavit, quia legitime certavit, et hoc quia fuit firmatus in gratia; sed gratiae, quae est primus effectus, non potest aliqua ratio assignari ex parte hominis, quae sit ratio praedestinationis, quia hoc esset ponere, quod principium boni operis sit in homine ex se ipso et non per gratiam, quod est haeresis Pelagiana. ”

Ait itaque s. Thomas: a) eo ipso quod ratio effectus alicuius potest assignari in exsecutione, eadem potest etiam assignari in praedestinatione. Nam ex eo quod in exsecutione Petrus coronatur propter legitimum certamen, probat etiam in praedestinatione unum effectum esse rationem alterius. Ergo iterum sicut probavimus (th. LVII. l. c.), s. Thomas eundem docet esse ordinem praedestinationis et exsecutionis respectu antecessionis et subsecutionis meriti ac praemii, ac proinde gloriam sicut datur propter merita acquisita, ita praedestinari propter merita praevisa. b) Si praedestinatio consideretur pre singulis effectibus, docet Angelicus, effectum priorem esse rationem *ulterioris*: gratia est ratio meriti, meritum ratio praemii; *primi* autem effectus nulla potest esse ratio ex parte hominis. c) Hoc solum quod *primi* effectus non datur ratio, causa est, cur totius praedestinationis in complexu spectatae *simul p[ro]e gratia et gloria* nulla potest asseri ratio ex parte hominis, quin dicatur gratia propter merita nostra naturalia dari (vide th. LVIII.). Igitur totius praedestinationis in complexu spectatae nulla est ratio praeter misericordem voluntatem Dei, praedestinationis ad gloriam seorsim spectatae ratio est etiam ex parte voliti, sunt videlicet eius ratio merita supernaturalia praevisa.

3º Quamvis *primi* effectus praedestinationis h. e. *primae gratiae* non possit esse ratio seu causa meritoria ex parte hominis, ut nempe gratiam recipiat; est tamen iuxta doctrinam Angelici ex culpa hominis, quod effectum praedestinationis non recipit; ac proinde in omnibus reprobatis adultis, quod non sint praedestinati, culpa ipsorum est. Deus enim vult omnes homines salvos fieri, et ex hac voluntate

vult omnibus dare gratiam, ut sint praedestinati et salventur; qui vero gratiae oblatae finaliter resistunt, ii omnes et soli sunt reprobi. Proinde inter praedestinatos et reprobatos discretio non fit voluntate antecedente, qua Deus omnes homines vult esse inter salvandos, sed voluntate consequente praevisionem boni meriti in cooperantibus cum gratia, et mali meriti in resistantibus gratiae. Audiatur s. Thomas. “ Cum in finem ultimum aliquis dirigi non possit nisi auxilio divinae gratiae, sine qua etiam nullus potest habere ea, quae sunt necessaria ad tendendum in ultimum finem, sicut est fides, spes, dilectio, perseverantia, potest alicui videri, quod non sit homini imputandum, si praeditis careat, praecipue cum auxilium divinae gratiae mereri non possit, nec ad Deum converti nisi Deus eum convertat; nulli enim imputatur, quod ab alio dependet. Quod si hoc concedatur, plura inconvenientia consequi, manifestum est..... Ad huius dubitationis solutionem considerandum est, quod licet aliquis per motum liberi arbitrii (nudi) divinam gratiam nec promereri nec acquirere possit; potest tamen se ipsum impedire, ne eam recipiat... Deus enim quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare, vult enim omnes homines salvos fieri et ad cognitionem veritatis venire, ut dicitur 1. Tim. II. 4. Sed illi soli gratia privantur, qui in se ipsis gratiae impedimentum praestant; sicut sole mundum illuminante in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, si ex hoc aliquid mali sequatur, licet videre non possit, nisi lumine solis praeveniatur ” S. Th. cont. Gent. III. c. 159. Cf. in Io. VI. lect. V. ed. de Rubeis T. III. p. 572. Vide th. LVIII. n. 4.

4º Disertis verbis s. Thomas declarat, in praedestinatione includi praevisionem operum, quatenus disponunt ad gratiam sanctificantem, et quatenus merentur gloriam coelestem; atque ideo in praedestinatione includi voluntatem consequentem. Quaerit 1. dist. 41. q. 1. a. 3, “ utrum praescientia meritorum sit causa praedestinationis? ” In response p[ro]mum declarat, sensum quaestione non esse, utrum scientia et voluntas divina in se spectata habeat causam; sed “ utrum effectus voluntatis divinae seu volitum proce-

dat ex aliqua causa, quam Deus praescivit ab aeterno, quae ratio voliti dicitur ratio quaedam voluntatis ex parte effectus? » Tum progreditur ad solutionem difficultatis. « Ad duplum effectum praedestinationis (gratiam et gloriam) diversimode se habet nostra operatio, quia opus meritorum informatum gratia est causa meritoria gloriae; sed opus bonum praecedens gratiam non est causa meritoria eius, sed solum dispositio quaedam. Unde patet, quod praedestinatio (actus divinus in se) causam non habet, sed *habet rationem ex parte effectus, secundum quam rationalis et iusta dicitur.* » Secundum haec ibid. ad 5. ait: « in intellectu praedestinationis includitur voluntas consequens, quae respicit opera, non quasi causam voluntatis (ut est in se), sed sicut causam meritoriam gloriae et sicut preparationem ad gratiani » (supra th. LVIII. n. 2.). Sicut igitur sine ulla dubitatione multis in locis docet s. Thomas, voluntate antecedente praevisionem operum velle Deum omnes homines salvos fieri (cf. p. 503. 505.), quae iam ipsa doctrina cum praedestinatione ad gloriam absolute antecedente consistere nequit (th. LIX.); ita etiam diserte declarat, praedestinationem pertinere ad voluntatem consequentem, quae respicit opera sicut causam meritoriam gloriae. Ne vero Angelicus se ipsum in operibus posterioribus correxisse dicatur, idem omnino docet in Summa 1. q. 23. a. 5. « Nihil prohibet, aliquem effectum praedestinationis esse causam et rationem alterius, posteriorem quidem prioris secundum rationem cause finalis, priorem vero posterioris secundum rationem cause meritoriae, sicut si dicamus, quod Deus praordinavit se daturum alicui gloriam ex meritis, et quod praordinavit se daturum alicui gratiam, ut mereretur gloriam. » Ubi advertas discimen maximum, quo loquitur de praeordinatione gloriae ex meritis, et de praeordinatione gratiae, ut homo mereretur gloriam; non enim ait, Deum praeordinasse gratiam ex absoluta intentione gloriae; sed gloriam esse hominibus praefixam, ut ipsi mererentur, et ex hac intentione conditionata Deum eis praedestinasse gratiam.

II. In textibus allatis s. Thomas distincte loquitur de praedestinatione ad gloriam per se et seorsum spectata in

comparacione cum praedestinatione ad gratiam, atque illam esse consequentem ad merita gratiae praewisa disertissime et clarissime docet. Nihilominus non desunt aliquot textus in scriptis s. doctoris, qui per se spectati videri possunt praecedentibus repugnare, nisi pre oculis habeatur constans eius modus cum Augustino considerandi praedestinationem ad gratiam, vel complete ad gratiam simul et ad gloriam. Inquiremus primo verum sensum in iis locis, quae a Goneto (disp. II. §. 6.) ad demonstrandam suam sententiam de praedestinatione absolute antecedente adferuntur. Tum examinabimus alia quaedam doctrinae capita, quae penes s. Thomam occurrunt, ac nostrae interpretationi adversari videntur.

1º. Testimonia inducta a Goneto si in contextu legantur, non praeseferunt ullam difficultatem, quamvis ipse affirmet, in iis s. Thomam gratuitam praedestinationem ad gloriam ita expresse docuisse, « ut de eius mente dubitare sit in media velut luce caecutire ».

1º Testimonium citatum a Goneto ex 1. q. 23. a. 5. ad 3. ad quod reliqua reducuntur, paulo diligentius declarabimus. Verba Angelici sunt: « quare hos elegit ad gloriam et illos reprobavit, non habet rationem nisi divinam voluntatem. » At vero si haec verba, ut obiiciuntur extra contextum, accipientur de voluntate Dei antecedenter praedestinante ad gloriam per se et seorsim a praedestinatione gratiae ac meritorum; continentur doctrinam intolerabilem, qua cum Calvinio diceretur reprobatio positiva ad poenam aeternam aequa ac praedestinatio ad gloriam non habere rationem ex parte reproborum, sed esse ex antecedente Dei voluntate. Dieo de reprobatione positiva ad poenam s. Thomas debet intelligi; declarat enim diserte hoc ipso in loco: « voluit Deus in hominibus suam repraesentare bonitatem, quantum ad aliquos quos reprobat, per modum iustitiae puniendo. » Hoc vel unum satis est, ut praecisione facta a contextu certissime concludamus, non posse huius loci illum esse sensum, qui in obiectione supponitur. In contextu autem totus hic art. 5. non solum non docet praedestinationem ad gloriam per se spectatam nullis suppositis meritis supernaturalibus, sed diserte docet contrarium. De-

clarat: a) « sicut Deus salvos nos fecit, ita praedestinavit salvos nos fieri, » i. e. eodem modo et ordine quo in executione salus non est ex nostris operibus, etiam praedestinatio salutis non est ex operibus. Unde b) « effectum praedestinationis possimus considerare dupliciter: uno modo in particulari, et sic nihil prohibet aliquem effectum praedestinationis esse causam et rationem alterius.... sicut si dicamus quod Deus praedestinavit se daturum alicui gloriam ex meritis... et gratiam ut mereretur gloriam. Alio modo potest considerari effectus praedestinationis in communi, et sic impossibile est, quod totus effectus praedestinationis habeat aliquam causam ex parte nostra; quia quidquid est in homine ordinans ipsum in salutem, comprehenditur totum sub effectu praedestinationis, etiam ipsa praeparatio ad gratiam. » Hoc altero modo p[ro]ae omnibus effectibus in communi considerat hic, ut alibi semper, praedestinationem, ut excludat merita omnia, quae sint extra gratiam praedestinata tamquam causa ipsius gratiae; videlicet merita Originistarum in praexistentia animarum, merita Pelagianorum naturalia, merita Semipelagianorum, quae conditionate futura fingebantur mereri gratiam (supra p. 487.). c) Sicut praedestinationem considerat s. Thomas in omnibus gratiis, quibus Deus hominem perducit ad vitam aeternam; ita spectat in reprobatione ex parte Dei duo, reprobationem formaliter dictam scilicet destinationem ad poenam aeternam, et permissionem peccatorum non sane tamquam medium a Deo ordinatum ad hominem perducendum in inferitum, sed quatenus absolute posset Deus efficere, ut peccata non fierent (1); et si peccata non fierent, reprobatio formaliter dicta non sequeretur. « Sicut praedestinatio includit voluntatem conferendi gratiam et gloriam; ita reprobatio includit voluntatem permittendi aliquem cadere in culpam et inferendi damnationis poenam pro culpa » ibid. a. 3. Reprobatio igitur tota est voluntatis consequentis; antecedente enim voluntate vult Deus omnes homines salvos fieri (2). Praedestina-

(1) Vide de permissione Dei th. XLIII. n. II.

(2) Vide quae ex l. III. c. 159. cont. Gent. superius n. I. descripsimus, et testimonia alia locis ibi citatis.

tio supponit voluntatem antecedentem conditionatam, ut omnes salvi fiant; sed includit voluntatem absolutam consequentem, qua Deus vult non modo gratiam praevenientem, sed liberum effectum gratiae, scilicet meritum bonum et perseverantiam in bono, et propter meritum coronam gloriae: « in intellectu praedestinationis includitur voluntas consequens qua respicit opera... sicut causam meritoriam gloriae et sicut praeparationem ad gratiam » (praeparationem ad gratiam iustificantem per liberum consensum sub gratia actuali) 1. dist. 41. q. 1. a. 3. ad 5; « nec praedestinatio frustrari potest, quia praescitum est a Deo, quod iste tali causa et tali ordine salvabitur » ib. a. 4; « praedestinatio praesupponit praescientiam futurorum, et ideo sicut Deus decrevit salutem alicuius hominis per orationes aliorum implemandam » etc. 3. q. 1. a. 3. ad 4; « praedestinatio includit voluntatem consequentem, quae respicit aliquo modo id, quod ex parte nostra est, non quidem sicut inclinans divinam voluntatem ad volendum (1), sed sicut id, ad cuius productionem divina voluntas gratiam ordinat (praedestinat gratiam ut bene operemur, et ut per bona opera mereamur gloriam), vel etiam (in praedestinatione gratiarum ulteriorum et ipsius gloriae) sicut id, quod ad gratiam quodammodo disponit, et gloriam meretur » Verit. q. 6. a. 2. ad 2.

His suppositis tamquam claris et indubitatis, Angelicus duo quaerit in responsione 1. q. 23. a. 5. ad 3; ex qua verba avulsa a Goneto citantur: a) ad quem finem Deus generaliter ordinat ipsam reprobationem voluntate utique consequente, et supposita deficiencia hominis a fine, quem Deus voluntate antecedente pro omnibus hominibus intendit? Respondet: Deus sicut praedestinationem ordinat ad manifestationem suae bonitatis per modum misericordiae parcendo, ita ordinat reprobationem ad manifestationem suae bonitatis per modum iustitiae puniendo. Discremen vero est, quod in praedestinatione voluntas absoluta consequens habet idem obiectum quod voluntas antecedens conditionata;

(1) Deus omnia vult propter obiectum princeps suae voluntatis h.e. propter suam bonitatem essentialiem, sicut omnia cognoscit in obiecto principali suae cognitionis h. e. in sua veritate essentiali.